

กฎมณเฑียรบาล

ว่าด้วย ครอบ ครอง แห่ง ข้าราชการ ใน พระราช ดำเนิน

คู่สมศักดิ์ พระพุทธเจ้าสายกลาง เปนอดีตภาค ๒๕๔๗ พรรษา
เมษายนมาศ วิสต์ติมสุรทิน จันทวาร โดย กาด นิยม

พระบาท สมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร
นราธิราช พิณิตประชานารถมหาสมมตวงศ์ อติศัยพงศ วิมลรัตน อรรถดิศยราช
นิกรโตม จาตุรันตบรม มหาจักรพรรดิ ราช สังกาศ บรม ชรมิกมหาราช
ชิราช บรมนารถบพิตร พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชดำริเห็นว่า

อัน เหล่าเสวกามาตย์ราชบริพาร ผู้ที่มีหน้าที่รับราชการใน กระทรวง
และ กรมใน พระราชดำเนิน นั้น ย่อม เปน ผู้ที่ ปฏิบัติ ราชการ อยู่ใน หน้าที่
ใกล้ชิด พระองค์ เพราะ ฉะนั้น จึง สมควร ที่จะ เปน ผู้ที่ ดี ไม่ เปน ที่ ทรง
รังเกียจ และ ทั้ง เปน ผู้ที่ ประพฤติ ดี มา จารี ไม่ ควร ที่จะ ให้ มี ผู้ คติ
นินทา ได้ ว่า พระบาท สมเด็จพระเจ้า อยู่หัว ทรง ชม เสดียง ตั้ง แดง คน ที่ ไม่
ดี ไว้ ใน ที่ ใกล้ชิด พระองค์ ซึ่ง ถ้า แม มี ผู้ กล่าว ได้ เช่น นี้ ก็ ย่อม เปน ที่
ทรง วิจารณ์ พระราชหฤทัย ทั้ง อาจ ที่จะ มี ผล ให้ เสื่อม เสี่ย พระเกียรติยศ
ได้ ด้วย

ข้าราชการ ใน พระราชดำเนิน เปน บุคคล จำพวก ที่ สุด ที่ จะ ควร กล่าว ว่า
กิจ ล้วน ตัว ไม่ เกี่ยว แก่ หน้าที่ ราชการ เพราะ ถ้า จะ ว่า กัน อย่าง สามัญชน

เล่ม ๓๑ หน้า ๒๖๘ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๔๕๗

คนใช้ที่ประพฤติคนไม่ให้เป็นที่ต้อง อธิยาไศรยแห่ง นายแล้ว ถึงแม้
ว่าจะมีสติปัญญาสามารถฉลาดเฉลียวสักปานใด ก็คงไม่สามารถจะ
อยู่ร่วมเคหะสถานกันได้ ดังนี้ฉันใด ส่วนข้าราชการในพระราชสำนัก
ก็เป็นฉันนั้น เมื่อราชเสวกผู้ใดทราบอยู่แล้วว่าสิ่งใดไม่เป็นที่ต้อง
ด้วยพระราชอธิยาไศรยนิยม แต่ฉันประพฤติสิ่งนั้นเพื่อความพอใจ
แห่งตนเอง โดยถือว่าเป็นกิจส่วนตัว ไม่เนื่องด้วยหน้าที่ราชการ
ตัวนี้ ก็คงเป็นอันว่าเป็นผู้ที่ไม่สมควรจะดำรงราชการอยู่ในพระราช
สำนัก ควรจะต้องย้ายไปแห่งอื่นดีกว่า

ทางที่จะให้ทรงรังเกียจในส่วนตัวราชเสวกผู้ใดผู้หนึ่ง นอก
จากความประพฤติเป็นคนขี้เมาหรือหนักแดง หรือคนมักพูดปด ซึ่ง
เป็นความเสียใจในส่วนตัวเขา ยังอาจจะเป็นไปได้โดยมีครอบครัวอัน
เป็นที่ทรงรังเกียจได้อีก

ในเรื่อง การ สัมพาศแห่งคนในสมัยนี้ ทรงสังเกตว่าดูเป็นไปโดย
อาการอันต่ำล่อน ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่ใคร่เลือกหญิงที่
เรียบร้อยแท้จริง ชายหนุ่มมักพอใจสมจรด้วยหญิงแพศยาหาเลี้ยง
ชีพโดยทางบำเรอภามคุณ และมักเข้าใจไปว่าการสมจรเช่นนี้ เป็น
ของควรนิยม เพราะคล้ายคลึงกับแบบแผนแห่งยุโรปประเทศ ซึ่ง
เป็นความเข้าใจเขาเองโดยพอใจใคร่ให้เป็นเช่นนั้น และการมีภรรยา

แต่งงาน ส้ม รส อย่างโบราณ ประเพณีมักถือกันว่า เปน ของ พัน สมัย เดียว
แล้ว แม้ ใคร ประพฤติ ก็ได้ ชื่อ ว่า คน ภูมิ เก่า คร่ำ ครำ หรือ ใจ เจ้า เต่า
ปู ปลา ไม่ รู้จัก ประเพณี นิยม อย่าง สมัย ใหม่ ดังนี้ เปน ต้น

โดย ปรกตินิ ใน ประเทศ มี ส้ม เต็ม พระราชาธิบดี เปน ผู้ ทรง ปกครอง ความ
นิยม ใน ทาง จริยา ต่าง ๆ มหาชน มัก เพิ่ง แต่ง ตั้ง ตาม พระราช นิยม เปน ที่ ตั้ง
แต่ ผู้ ที่ มี ใจ มี โอกาส ได้ เข้า เผ่า ทูล ถอ ของ ชลธิ์ พระบาท ใน ที่ โกล่ เคียง เพียง พห
มิ อาจ ที่ จะ ทราบ พระราช นิยม ได้ โดย ถนัด ก็ ต้อง เพิ่ง แต่ง ตั้ง ทาง ปฏิบัติ
และ จรรยา แห่ง ข้าราชการ ใน พระราช สำนัก เปน หลัก เพื่อ สันนิษฐาน ทาง
แห่ง พระราช นิยม ความ จริง มี ชู้ ดัง นี้ เหมือน กัน ทนด ไม่ ว่า ใน ประเทศ
ใด ๆ ทั้ง ใน บุรพทิศ แด ปรคี จิม ทิศ พระบาท ส้ม เต็ม พระเจ้า บัญ ห่วง ทรง
เข้า พระราช หลุทัย ใน ชื่อ นี้ ชลธิ์ เจน อยู่ จึง ได้ ทรง พระยศ ส้าห พระราชทาน
พระ บรม ราโช วาท แก่ ข้าราชการ ใน พระราช สำนัก อยู่ เนือง ๆ ใน เรื่อง
จรรยา และ ความ ประพฤติ อัน ควร แก่ ราช เสวก ซึ่ง แท้ จริง บรรดา ราช เสวก
ควร ที่ จะ รู้ ดี ก พระมหา กรุณาธิคุณ และ ที่ แท้ ควร ที่ จะ มี เจร รู้ ดี ก ความ
กตัญญู กตะ เวที ตั้ง ใจ ปฏิบัติ ให้ ตรง ตาม พระบรม ราโช วาท และ
พระราช นิยม อัน ได้ ทรง แสดง ให้ ปรากฏ มา หลาย ครั้ง แล้ว นั้น โดย
ความ เคารพ ต่อ พระบรม เสดชานุภาพ ฝ่าย ผู้ โหญ่ อัน เปน ผู้ มี หน้าที่ บัง คับ
บัญชา ราชการ ต่าง พระเนตร พระ กรรณ ก็ ควร ที่ จะ หมั่น เอา ใจ ได้ ว่า กล่าว

ตกเดือนผู้น้อยที่ไว้ดีให้สุดส่าหพยายามประพฤติตนให้เป็นทีพอพระราช
อัธยาไครยเช่นนี้จึงจะถูก

แต่การหาเงินไปเช่นนี้ทั่วถึงไม่ เพราะราชเสวกที่เป็นคนหนุ่มคนอง
เมื่อมีความปรารถนา จะใคร่ประพฤติตามใจตนเอง ก็พอใจขอวัด
ทำตนเป็นคนสมัยใหม่ ประพฤติสงบเสงี่ยมอยู่แต่เฉพาะเวลาที่อยู่น่า
พระที่นั่ง พอดับหลังไปแล้วก็ไปเที่ยวประพฤติด่ามเดเทเมาตามนิสัย
อันทรามของตน แต่ที่ผู้น้อยประพฤติอยู่ได้เช่นนี้ก็เพราะผู้ใหญ่
บางคน ซึ่งรู้แควว่าผู้น้อยประพฤติเป็นดังหุดอกเจ้าอยู่นั้น ก็หา
ว่ากล่าวตักเตือนโดยอาการอันเข้มงวดอย่างผู้ใหญ่ไม่ กลับไปพูดจา
และแสดงกิริยาอาการให้เห็นปรากฏว่า การที่ว่ากล่าวนั้นโดยเสีย
ไม่ได้ คือขัดพระราชบริหารไม่ได้เท่านั้น แท้จริงเห็นใจกัน ดังนี้
จึงทำให้ผู้น้อยกำเรบได้ใจ ฝ่ายผู้ใหญ่จะว่าผู้น้อยไม่ได้เต็มปาก
ก็เพราะตนเองก็ประพฤติเหลวไหลอยู่เช่นนั้นเหมือนกัน ตรงกับ
โบราณภาษิตว่า “ไก่เห็นตีนงู งูเห็นนมไก่” ไม่มีใครกล้าทำ
อะไรใครได้

การที่ประพฤติผิดพระราชนิยมในข้อใด ๆ ก็ไม่สำคัญเท่าในข้อที่เกี่ยวข้อง
ด้วยการมีครอบครัว เพราะหญิงด้อยมเป็นศรีแก่ชาย แต่หญิง
ร้ายย่อมนำความพินาศฉิบหายมาสู่ผู้ที่สัมพาศ หาเสนียดจัญไรอย่าง

วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๔๕๗ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๓๑ หน้า ๒๓๑๑

ใดเสมอเหมือนได้ โดยยาก เพราะฉะนั้นจึงทรงพระราชดำริเห็นว่า เป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องทรงกวดขันเรื่องครอบครัวแห่งข้าราชการในพระราชสำนักให้ยิ่งขึ้น เพื่อมิให้เป็นที่ติฉินนินทาแก่ผู้อื่นได้ แต่ครั้นว่าจะเป็นแต่เพียงพระราชทานพระบรมราชาอาวาส อย่างเช่นที่เคยมาแต่นั้น ถ้าราชเลขาบางคน ที่ฮวดฉลาด ฮวดดี ก็ จะหาหนทางหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามกระแสพระบรมราชาอาวาส ก็จะเป็นเครื่องเสื่อมเสียพระบรมเดชานุภาพ ทั้งจะเป็นหนทางให้คนฮวดดี ฮวดฉลาด มีความกำเริบได้ใจยิ่งขึ้น จึงเป็นความจำเป็นที่จะต้องจัดวางระเบียบลงไว้ให้เป็นหลักฐานมั่นคง อันจะไม่มีหนทางหลีกเลี่ยงได้

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้เจ้าพระยาธรรมมาชิกราชบัณฑิต ศรีวิกรม์มณฑลเทศาภิบาล บรมราชาประการกิจจาภิรมย์ สรรพโศคนราชสุหรานุประดิษฐ์ ขรรณสุจริตวิบุลย์ มาตาทกุตวิวัฒน์ บำรุงรัตนราชประเพณี นิเทศกักตันทุบมารต อันเคปรุกมาตย์มหานายก อรรถเสถียรกนนิทพาหุรราชวร กิตติขจรเสนาบดี ศรีรัตนไตรสรณชาตา อุดมอาชวาทษาไศรย กภัยพิริยบรรพตพหุ เสนาบดีกระทรวงวัง รั้วพระบรมราชโองการได้เกล้า ๆ ประกาศกฎมณฑลเทศาภิบาล ว่าด้วยครอบครัวแห่งข้าราชการในพระราชสำนัก ดังต่อไปนี้

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยนามและลักษณะใช้กฎมณเฑียรบาลนี้

มาตรา ๑ “กฎนี้ให้เรียกว่า กฎมณเฑียรบาล ว่าด้วยครอบครัวแห่งข้าราชการในพระราชสำนัก พระพุทธศักราช ๒๔๕๗”

มาตรา ๒ ให้เริ่มใช้กฎนี้ตั้งแต่วันที่ ๑ สิงหาคม พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ เป็นต้นไป

มาตรา ๓ บรรดากฎข้อบังคับ ซึ่งมีอยู่แล้วสำหรับพระราชสำนัก ข้อใดที่ขัดกับข้อความในกฎนี้ ให้ยกเลิกเสีย

มาตรา ๔ ต่อไปภายหน้า ถ้ามีทั้งพระภรรยาไปรุดเกล้าฯ ให้แก่ ไซ หรือเพิ่มเติมข้อใดข้อ ๑ ในกฎนี้ และเสนาบดีกระทรวงวังได้ประกาศโฆษณาให้ข้าราชการในพระราชสำนักทราบทั่วกันแล้ว ให้นับว่าข้อที่แก้ไขหรือเพิ่มเติมใหม่นั้นเป็นส่วน ๑ แห่งกฎนี้

หมวดที่ ๒

ว่าด้วยผู้ที่จะต้องปฏิบัติตามกฎนี้

มาตรา ๕ ผู้ที่นับว่าอยู่ในกฎนี้ และจำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎนี้ มีอยู่คือ

- ๑) ข้าราชการ แลราชบุรุษใน กระทรวงวัง

วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๕๖ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๓๐ หน้า ๕๔๓

๒ พระตำรวจ ขุนตำรวจ นายตำรวจ นายเวร แด่พลใน กรม
พระตำรวจ

๓ ข้าราชการ แด่ราชบุรุษใน กรมคิดปกครอง

๔ นายทหาร ชั้นสัญญาบัตร ชั้นประทวน และนายสิบ ในกรม
ทหารรักษาวัง ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

๕ ข้าราชการ แด่ราชบุรุษใน กรมราชเลขาธุการ

๖ ข้าราชการ แด่ราชบุรุษใน กรมพระคลังข้างที่

๗ ข้าราชการ แด่มหาดเล็กทุกชั้นใน กรมมหาดเล็กหลวง

๘ ข้าราชการ แด่นักเรียนในโรงเรียนมหาดเล็กหลวง

๙ ข้าราชการ แด่มหาดเล็กใน กรมมหรศพ

๑๐ ข้าราชการ แด่มหาดเล็กใน กรมชาวที่

๑๑ ข้าราชการ แด่มหาดเล็กใน กรมพระอภัยราชนิเทศ

๑๒ ข้าราชการใน กรมตำรวจ

มาตรา ๖ ผู้ที่อยู่ในกฎนี้ ให้พึงเข้าใจว่าเป็นแต่เฉพาะผู้ที่รับ
ราชการประจำอยู่เท่านั้น ผู้ที่เป็นของหนุ่หรือ นอกราชการ หรือ
ซึ่งได้ย้ายไปรับราชการ อยู่ในกระทรวง ทบวง การอื่นแล้ว ไม่นับว่าอยู่
ในกฎนี้

หมวดที่ ๓

อธิบายคำในกฎ

มาตรา ๗ เพื่อให้ข้อบังคับในข้อที่ระบอ ก่อความให้ ยติยา
ใน ที่บางแห่ง ให้พึงเข้าใจคำที่ใช้อยู่ในกฎนี้บางคำ ดังต่อไปนี้

๑ คำว่า “เสนาบดี” ให้เข้าใจว่า เสนาบดีกระทรวงวัง

๒ คำว่า “ข้าราชการ” ให้เข้าใจว่า บรรดาบุคคลซึ่งอยู่ในกฎ
นี้ ตั้งแต่เกิดเข้ามาแล้วใน หมวดที่ ๒

๓ คำว่า “ผู้บังคับบัญชาโดยตรง” ให้เข้าใจว่า ผู้ที่มีอำนาจ
บังคับบัญชาในกรมใดกรม ๑ ซึ่งเป็นกรมชั้นต่อกรมใหญ่อีกชั้น ๑

๔ คำว่า “ผู้บังคับบัญชาสูงสุด” ให้เข้าใจว่า ผู้ที่มีอำนาจบังคับ
บัญชาเป็นใหญ่ใน พแนกใด พแนก ๑ ในพระราชสำนัก ก่อว่าคือ

(ก) ในกระทรวงวัง แดกรมชั้น คือ เสนาบดี

(ข) ในกรมมหาดเล็ก แดกรมชั้น คือ สภาจางวาง

(ค) ในกรมราชเลขาณุกร คือ ราชเลขาณุกร

(ง) ในกรมพระคลังข้างที่ คือ อธิบดีกรมพระคลังข้างที่

๕ คำว่า “เจ้าพนักงาน” ให้เข้าใจว่า เจ้าพนักงานระเบียบ เว้น
ไว้เสียแต่ที่จะมีข้อความก่่าวไว้ อย่างอื่น จึงให้เข้าใจไปตามข้อ
ความในที่นั้นโดยเฉพาะ

วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๔๕๗ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๓๑ หน้า ๒๘๕๕

๖ คำว่า “หญิงนครไธภณ” ให้เข้าใจว่า หญิงที่ได้รับใบอนุญาต
จากเจ้าหน้าที่ปกครองท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติ บ่อน้ำดื่ม ดินเปรี้ยว

๗ คำว่า “หญิงแพศยา” ให้เข้าใจว่า หญิงที่มีชื่อหญิง นครไธ
ภณ แต่มีสัมพันธภาพกับชายหลายคนโดย อากกรรมอัน ดำสอนไม่เปเนระเบียบ
เรียบร้อย

หมวดที่ ๔

ว่าด้วยการ จัด ทะเบียน ครอบครัว และ เคหะสถาน

มาตรา ๘ ให้ผู้บังคับบัญชาสูงสุดในกรมต่าง ๆ จัดเจ้าพนักงาน
ไว้เป็นผู้ถือทะเบียน ครอบครัว และ เคหะสถาน แห่ง ข้าราชการในบังคับ
บัญชาของตน กล่าวคือ ให้มีที่ กระทรวง อื่นแห่ง ๑ ที่ที่ ทำการ
สภากางวาง กรมมหาดเล็กแห่ง ๑ ที่กรม ราชเลขาการ แห่ง ๑ ที่กรม
พระคลัง ข้างที่ แห่ง ๑ กับให้เสนาบดีจัดตั้งเจ้าพนักงานไว้คน ๑ เป็น
นายทะเบียนใหญ่ สำหรับ พระราช สำนักทั่วไป

มาตรา ๙ ใน สมุด ทะเบียนให้ มี รายการ ดังต่อไปนี้

- ๑ บศบรบรรดาศักดิ์
- ๒ นามเต็ม
- ๓ นามสกุล

๔ ตำแหน่ง ราชการ

๕ นามบิดามารดา (แห่งคน)

๖ เกษะสถาน (ถ้ามีกว่า ๑ แห่ง ต้อง จดไว้ ให้ปรากฏ แต่ต้อง บอกให้ชัดเจน ว่าอยู่ ณไหนใด เลขที่เท่าใด ๆ ต ๆ ตัวเป็น เจ้า ของเอง หรือ อาศัยใคร หรือเช่าใคร)

๗ นามภรรยา (ถ้ามีกว่า ๑ คน ต้อง จดทุกคน)

๘ นามบิดามารดา (แห่งภรรยา)

๙ นามบุตร (ต้อง จดเรียง ตามลำดับอายุ และ ถ้าเกิด ค่อย ภรรยาหลายคน ให้จดแบ่งเป็นห้อง ๆ ไป ให้เข้าใจง่าย ๆ)

๑๐ หมายเหตุ (ในช่อง นี้ สำหรับ ครอบ กรายการ เบ็ดเตล็ด ดัง จะได้กล่าว ต่อไป ช่าง น้า)

มาตรา ๑๖ บรรดาข้าราชการ ซึ่งมีครอบครัวและเกษะสถาน อยู่แล้ว เมื่อ ประกาศใช้ กฎนี้ ต้อง รีบไป ลง ทะเบียน ที่เจ้าพนักงาน สำหรับ กรมซึ่ง ตน ตั้ง กัด ขึ้น อยู่ นั้น ภายใน กำหนด วัน เวลา ซึ่ง ผู้ บังคับบัญชา สูงสุด จะได้แจ้ง ความให้ทราบ และ ถ้า ยังไม่มีครอบครัว มีแต่เกษะสถาน ก็ให้ ไป จด แต่ใน ส่วน เกษะสถาน

มาตรา ๑๗ ให้เป็นหน้าที่ผู้ บังคับบัญชา สูงสุด ที่จะ กำหนด วัน เวลา ที่จะ ให้เจ้าพนักงาน รับผิดชอบทะเบียน และ ให้กำหนด ด้วยว่า เมื่อใด จะ

เป็นอันหมดเขต เวลาคู่จะรับจดทะเบียน ของผู้ที่สมัครขอรับ และเคหะสถาน
อยู่แล้ว แต่เมื่อก่อน ประกาศให้ใช้กฎนี้

มาตรา ๑๒ เมื่อพ้นกำหนดเวลา อันกล่าวแล้วใน มาตรา ๑๑ นั้น
ผู้ใดยังมีใจ ไปลงทะเบียน ขอรับ หรือ เคหะสถานไว้ ให้ถือว่าผู้นั้นยัง
ไม่มีทั้ง ขอรับ และเคหะสถาน เป็นได้ อยู่ จนกว่าจะได้ มาจดอย่าง
ใด อย่าง ๑ คือไปภายใน

มาตรา ๑๓ ผู้ที่มีภรรยาแล้ว แต่ภรณานั้นถึง มรณภาพแล้ว
หรือได้หย่าร้างกันไปแล้ว ตั้งแต่ก่อนที่ประกาศใช้กฎนี้ ไม่ต้องจดนามภรรยา
ผู้นั้นลงในช่องที่สำหรับจด ชื่อภรรยาใน ทะเบียน แต่ถ้าแม่ ใด มีบุตร
ด้วย ภรณานั้น จึงให้จด นามมารดา แห่ง บุตรลงใน ช่อง สำหรับจด
นามบุตร ซึ่งได้กำหนดไว้ ใน มาตรา ๙ ขย ๙ นั้น

มาตรา ๑๔ ผู้ที่ยังมีใจ มี ขอรับ หรือ เคหะสถานอยู่ในขณะเมื่อ
ประกาศใช้กฎนี้ไว้ ถ้าต่อไปเมื่อนำ มี ขอรับ หรือ เคหะสถาน เมื่อใด
ให้ไปจดทะเบียน ที่กรมคนสังกัด ภายในกำหนดบักซ์ ๑ (หนึ่งเดือน)

มาตรา ๑๕ ผู้ใดที่มี ขอรับ หรือ เคหะสถาน อันได้จดทะเบียนแล้ว
ถ้ามีเหตุเปลี่ยนแปลง อย่างใด อย่าง ๑ ดังต่อไปนี้ กล่าวคือ

- ๑ ภรรยา หรือ บุตร ถึง มรณภาพ
- ๒ หย่ากับ ภรรยา ตามกฎหมาย หรือ ไม่ หย่า แต่ แยก เคหะสถานกัน
- ๓ ย้าย เคหะสถาน

ถ้าเหตุอย่าง ๑ อย่างใดใน ๓ อย่างนี้ไซ้ ต้องไปแจ้งความแก่เจ้าพนักงานภายในกำหนดบัญชี ๑ นับแต่วันที่ การเปลี่ยนแปลงนั้นได้เป็นไป แล้ว เป็น ต้นไป

การที่จะแจ้งความในเรื่อง ข้าราชการกรรยา หรือ แยกเคหะสถานกันนั้น ต้องชี้แจงด้วยว่า บุตร ที่มีด้วย กันนั้น ได้ตกลง จะให้อยู่กับใคร และถ้ากรรยามีได้ด้วยกัน เป็นแต่ แยกเคหะสถาน กัน ต้องชี้แจงว่ากรรยาอยู่แห่งใด อาศัยอยู่โดยผู้ใดอยู่ หรืออยู่โดยลำพัง

มาตรา ๑๖ ผู้ใดที่มีกรรยาหรือเคหะสถาน อันได้จดทะเบียนแล้ว ถ้าจะมีกรรยาหรือเคหะสถานเพิ่มขึ้น มากกว่าเก่า ต้องไปจดทะเบียนเพิ่มเติมภายในกำหนดบัญชี ๑ นับแต่วันที่ ได้กรรยาใหม่ หรือได้เป็นเจ้าของเคหะสถานใหม่ นั้น เป็น ต้นไป

หมวดที่ ๕

ว่าด้วยหน้าที่เจ้าพนักงาน ทะเบียน

มาตรา ๑๗ เจ้าพนักงาน ทะเบียน ประจำกรม มีหน้าที่รับจดทะเบียนครอบครัว และ เคหะสถาน แห่ง ข้าราชการ ที่ ตั้งกีดใน กรม ของ ตน ตาม ข้อความ อัน กล่าว มา แล้วใน หมวดที่ ๔ นั้น ทุกประการ และให้ทำการ ติดต่อกับ นายทะเบียนใหญ่ ตาม ระเบียบ ซึ่ง เสนอบัด จะได้กำหนดให้ตาม ที่ สัตถกแก่ ข้าราชการ

มาตรา ๑๘ นายทะเบียนใหญ่ไม่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงเลย ให้เป็นแต่ผู้รวมทะเบียน กรมทั้ง ๔ นั้น ไว้เป็นแห่งเดียวกันเท่านั้น เพราะฉะนั้น แปลว่าทะเบียนซึ่งนายทะเบียนใหญ่รักษาอยู่นั้น เป็นแต่ตำแหน่งทะเบียน กรมเท่านั้น และต้องหมั่นคอยแก้ไขให้ถูกต้องตรงกับทะเบียน กรมอยู่เสมอ

มาตรา ๑๙ การรับผิดชอบครอบครัวก็ดี หรือเคหะสถานก็ดี มีเกณฑ์อื่น เจ้าพนักงาน จะต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้

๑ ภรรยา คือหญิงที่เตุกระทำการ แต่งงาน สัมรสตามประเพณีเมือง หรือที่ชายเลี้ยงดูโดยให้อยู่ร่วมเคหะสถานและยกย่องเชิดหน้าชูตาโดยเปิดเผย เพราะฉะนั้นห้ามมิให้รับผิดชอบหญิงนครใต้เถื่อน หรือหญิงแพศยา หรือหญิงซึ่งชาย สัมจรด้วยเป็นครั้งคราวนั้น เป็นอันขาด อนึ่ง หญิงที่ชาย สัมจร อยู่ด้วยโดยอากรที่เรียกว่าเป็น "เมียลับ" คือไม่ออกหน้า และมีได้ อยู่ร่วม เคหะสถานกัน ห้ามมิให้รับผิดชอบ เป็น ภรรยา เป็น อันขาด

๒ เคหะสถาน คือที่อื่น สำนัก อาศัย เป็น หลัก แห่ง นอน อันจะเป็นที่ซึ่ง สารีวัต และ นักการ จะไป ตาม ข้าราชการผู้ เจ้าของ นั้นได้ ในเมื่อมีราชการ

หรือจะนับว่าเป็นเคหะสถานไม่ได้ นอกจากที่จะได้ รับอนุญาต พิเศษ จากผู้บังคับบัญชาสังกัด หรือเขมุนั้น

เล่ม ๓๑ หน้า ๒๕๐ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๔๕๗

มาตรา ๒๖ ถ้าผู้ใดปรากฏจะให้เจต ทะเบียน หนังสือ ด่วนข้อ
ห้ามใน มาตรา ๑๙ นั้น เป็น ภรรยา และ เมื่อ นาย ทะเบียน ชี้แจง ข้อ
ห้ามให้เข้าใจ แล้ว ก็ยัง จะ ชน ยื่น ยื่น ขอจด ทะเบียน อยู่ กระนั้นไซ้
ให้นาย ทะเบียน รายงาน ขอความ ต่อ ผู้บังคับบัญชา โดย ตรง ของตน เพื่อ
นำเสนอสืบไป เป็น ตำดับ สุด แต่ ผู้บังคับบัญชา สูงสุด จะ วินิจฉัย และ ใน
ระหว่าง ที่ คำสั่ง ยัง ไม่ ตก ห้ามมิให้รับ จด ทะเบียน เป็น อันขาด

อนึ่ง ความใน มาตรา ๑๙ และ ๒๐ นี้ ให้ พึง เข้าใจ ว่า ใช้ สำหรับ
ผู้ ที่มี ครอบครัว และ เคหะสถาน อยู่ แต่ เมื่อ ก่อน ที่ ประกาศ ใช้ กฎนี้ แล้ว เท่านั้น
ส่วน ผู้ ที่ ยังมี ได้ มี ครอบครัว หรือ เคหะสถาน อยู่ ก่อน นี้ ถ้า แม้ จะ มาขอ
จด ทะเบียน ต่อ ไป ให้ เจ้าพนักงาน ปฏิบัติ ดัง ได้ กำหนด ไว้ ใน มาตรา ๒๑
ต่อไป นี้

มาตรา ๒๑ บรรดา ชาวราชการ ที่ ยังมี ได้ มี ครอบครัว หรือ เคหะสถาน
อยู่ แล้ว ดัง แต่ ก่อน ที่ ประกาศ ใช้ กฎนี้ แล้ว ถ้า ต่อ ไป จะ มาขอ จด ทะเบียน
ภรรยา หรือ เคหะสถาน ให้ เจ้าพนักงาน เรียก เขา ไป อนุญาต ซึ่ง ผู้บังคับ
บัญชา จะ ได้ ทำ ให้ ตาม ระเบียบ อัน กำหนด ไว้ ใน หมวดที่ ๖ แห่ง กฎนี้
ถ้า ผู้ใด ไม่ มี ใบ อนุญาต มา ขึ้น แล้ว ห้ามมิให้ เจ้าพนักงาน รับ จด ทะเบียน
เป็น อันขาด

มาตรา ๒๒ นอกจาก ข้อ ที่ ได้ บัญญัติ ไว้ แล้ว ใน หมวดนี้ ให้
เจ้าพนักงาน ปฏิบัติ หน้าที่ ให้ ถูกต้อง ตาม ข้อ ความ ดัง บัญชี ใน หมวดอื่น ๆ

วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๕๗ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๘๑ หน้า ๒๕๖
แห่งกฎนี้ และ ถ้า แม่เจ้าบ่าวได้ ออกกฎ หรือ ข้อ บังคับ เพิ่มเติม ต่อไป
ก็ให้ปฏิบัติให้ถูกต้อง จง ทุกประการ

หมวดที่ ๖

ว่าด้วยการอนุญาตให้ มีครอบครัวและเคหะสถาน

มาตรา ๒๓ บรรดาข้าราชการในพระราชสำนัก ^{ที่ยังมีได้ มี}
ครอบครัว หรือเคหะสถาน ของ ตนเอง แต่ ก่อนที่ประกาศใช้ กฎนี้ไซ้ เมื่อ
ต่อไปจะมี ครอบครัว หรือ เคหะสถานก็ยังไม่ได้รับ อนุญาต จากผู้ บังคับ บัญชา
สูงสุดใน กรม ของ ตน ก่อน จึงจะมีได้

มาตรา ๒๔ การขออนุญาตให้ทำ เป็นหนังสือ ยื่น ต่อผู้ บังคับบัญชา
โดยตรง ของ ตน เพื่อ นำเสนอ เป็น คำตัม ดัง จะได้กล่าวต่อไป และ
ถ้าเมื่อใบ อนุญาต ยังไม่ตกมา ห้ามมิให้ ไปมี ภรรยา หรือไป อยู่
ณเคหะสถานใหม่ นั้น เว้นอันขาด

มาตรา ๒๕ ข้าราชการที่มีครอบครัว หรือ เคหะสถาน อันได้จด
ทะเบียน ตามกฎนี้แล้วไซ้ ถ้าต่อไปเมื่อนำ จะมี ภรรยาเพิ่มเติมใหม่
อีกก็ดี หรือจะมี เคหะสถาน เพิ่ม ขึ้น อีกก็ดี ต้อง ขออนุญาต อย่าง เดียว
กันกับที่ กล่าว มาแล้วใน มาตรา ๒๓ และ ๒๔

มาตรา ๒๖ ในหนังสือ ขออนุญาต ให้มี ข้อ ความ สะเอียด คือ

- (ก) ขออนุญาตมีภรรยา ให้มี ข้อ แต่งตั้งต่อไปนี้

- ๑ ยศบรรดาศักดิ์ และ นามเดิม นามสกุล กับ ตำแหน่ง ราชการ
  - ๒ อายุ บิดเกิด
  - ๓ รับพระราชทาน เงินเดือน ๆ ละเท่าใด
  - ๔ ได้รับผลประโยชน์ นอกจาก ทาง ราชการ อย่างใดบ้าง
  - ๕ ได้ มีภรรยา อยู่แล้วหรือไม่ ถ้ามีชื่อไร
  - ๖ ผู้ที่จะ ตกแต่ง หรือไป รรรม ใหม่ นั้น ชื่อไร
  - ๗ นาม บิดา มารดา ของ หญิง และ ชายใด ใน บังคับ รัฐบาลใด
  - ๘ หลักฐาน คือ บิดา มารดา หรือ คู่หญิง นั้น มีทาง ทำมาหาเลี้ยงชีพ อย่างไร อยู่หรือไม่ มีทรัพย์สินสมบัติ อย่างไร บ้าง
  - ๙ หญิง นั้น มีอายุเท่าไร เกิด บิดอะไร
  - ๑๐ หญิง นั้น เคย มีคู่แล้ว หรือ ยัง ถ้า เคย มีแล้ว ให้ ชี้แจง ด้วยว่า คู่ คู่เก่า หรือ เปน หม้าย โดย มรณภาพ แห่ง คู่
  - ๑๑ ความ ประพฤติ ของ หญิง นั้น เท่า ที่ ฐ เห็น อยู่ เปน อย่างไร
- (๒) ขออนุญาต มีเคหะสถาน ให้ มี ชื่อ แสดง ดังต่อไปนี้

- ๑, ๒, ๓, และ ๔ เหมือน อย่าง ขออนุญาต มีภรรยา
- ๕ เปน คน โสด หรือ มีครอบครัว
- ๖ ในขณะที่ อยู่ ที่ โหนด คือ อยู่ ประจำ ใน สถานที่ ภายใน พระราชฐาน หรือ เรือน หลวง แห่งใด หรือ เข้า อยู่ หรือ อยู่ กับ บิดา มารดา หรือ อาศัย อยู่ คู่ใด และ ที่ อยู่ นั้น อยู่ แห่งใด

- ๗ บ้านที่จะไปอยู่ใหม่นี้ สร้างขึ้นใหม่ด้วยทุนทรัพย์ของตนเอง หรือซื้อ หรือเช่า หรือใครให้ หรือจะอาศัยอยู่ร่วมกับผู้ใด
- ๘ บ้านใหม่อยู่ห่างกันตำบลใด ต้องบอกนามถนน และเลข (ถ้ามี)
- ๙ เมื่อย้ายไปอยู่ที่บ้านใหม่แล้ว บ้านเก่าจะยังคงเป็นบ้านของ ตน อยู่หรือไม่ใช่เป็นที่ สำนัก อื่นต่อไป

มาตรา ๒๗ ระเบียบการที่จะพึงปฏิบัติในเรื่อง ขออนุญาต มีภรรยา หรือมีเคหะสถานนี้ เมื่อผู้ขออนุญาตได้ยื่น หนังสือขอผู้บังคับบัญชา โดยตรงแล้ว เป็นหน้าที่แห่งผู้บังคับบัญชาโดยตรงที่จะต้องสอบสวนดู ให้ได้ความแน่นอน ว่าตามรายการที่มีอยู่ในหนังสือนั้น เป็นการถูกต้องแล้วหรือยัง ถ้ายังไม่ถูกต้องให้พูดจาว่ากล่าวให้ผู้ขออนุญาตแก้ไขข้อความเสียให้ถูกต้อง เมื่อถูกต้องแล้ว ให้ผู้บังคับบัญชา โดยตรง ลงความเห็นของ ตนกำกับลงในหนังสือ นั้น ว่า “เห็นสมควร” หรือ “ไม่เห็นสมควร” สุดแต่แต่ความเห็น แต่ถ้าไม่เห็น สมควร ต้องอธิบาย ด้วย ว่าเพราะเหตุใด และถ้าความเห็น นั้น จะมีข้อความ ขัดยาว ก็ให้เขียนลงใน กระดาษ อีกแผ่น ๑ ต่างหากแนบไปกับหนังสือ ขออนุญาต เมื่อได้ตรวจและลงความเห็นแล้ว จึงให้ส่ง หนังสือพร้อม ด้วยความเห็นนั้น ไปยังผู้บังคับบัญชาโดยตรง เห็นชอบกันไป ออกหนึ่ง

เดิม ๓๑ หน้า ๒๕๔ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๔๕๗

นี้ และให้ปฏิบัติเช่นนี้ เป็นลำดับไป จนถึง ผู้บังคับบัญชาชั้นสูงสุดใน กรม
แห่งผู้ขออนุญาต

มาตรา ๒๘ ผู้ที่มีอำนาจอนุญาตได้นั้น ถ้าผู้ขอเป็น ข้าราชการ
ตั้งแต่ ชั้น เสวกเอก หรือ นายพันเอก หรือ หัวหมื่น ลงมา ผู้บังคับ
บัญชาชั้น สูงสุด ใน กรม นั้น มีอำนาจ อนุญาต ได้ แต่ถ้าผู้ขอ เป็น ข้าราชการ
ชั้น เสวกเอก หรือ ตั้งแต่ ชั้น เสวกเอก หรือ นายพันเอก หรือ หัวหมื่น
ขึ้นไป ต้องได้รับ พระราชทาน พระบรม ราชานุญาต ผู้อื่น จะ อนุญาต
มิได้ เป็น อันขาด

อนึ่ง มหาดเล็ก ของ ห้อง ที่ พระบรมมฯ ไม่ว่าจะ เป็น ยศ บรรดาศักดิ์
ชั้นใด ต้องได้รับ พระบรม ราชานุญาต ผู้อื่น จะ อนุญาต มิ ได้
เป็น อันขาด

มาตรา ๒๙ ผู้ที่มีหน้าที่ จะอนุญาต ตาม มาตรา ๒๘ นั้น เมื่อได้
รับ หนังสือ ขออนุญาต แล้ว และ ก่อน ที่ จะอนุญาต ต้อง พิจารณา ให้
เห็น ชัด แล้ว ว่า ผู้ขอ อนุญาต นั้น เป็น ผู้ที่สมควร จะได้รับ อนุญาต แล้ว
จึง ค่อย อนุญาต ใน ข้อควร มีควร ให้ ถ้อยเอา พระราชนิยม เป็นเกณฑ์
ดังต่อไปนี้

(ก) ใน ส่วน ที่ จะขอ มี ราชการ

๑ ผู้ขอ เป็น ผู้ที่มี หลักฐาน นั้น คง พอ ควร แก่ ยศ บรรดาศักดิ์ และ
ตำแหน่ง

๒ ได้รับ พระราชทาน เงิน เดือน พอ สมควร จะ เลี้ยง ครอบครัวยุได้

- ๓ มีอายุเกินกว่า ๑๘ ปีบริบูรณ์ อย่างเข่าปี ๑๘ แล้ว
- ๔ เป็นผู้ที่มีจิตผิด และ ชอบ ไม่เหลวไหลดีใจ
- ๕ เป็นผู้ที่มีเคหะสถาน เป็น หลักแหล่งหรือจะได้อื่น เมื่อมีภรรยา
- ๖ เป็นผู้ที่ไม่มีความระโรคหรือรังประจำตัวอยู่ยังไม่หาย
- ๗ หญิงที่จะเป็น ภรรยาเป็นผู้มีหลักฐาน ไม่ใช่หญิงนครโสเภณี

หรือหญิงแพศยา หรือหญิงที่มักดื่มจรด้าด่อน

- ๘ หญิงนั้น มีอายุเกินกว่า ๑๖ ปีบริบูรณ์ อย่างเข่าปี ๑๗ แล้ว
- ๙ หญิงนั้นมิใช่เป็น ภรรยาอื่น อยู่ในขณะ ที่ขอ อนุญาต
- ๑๐ หญิงนั้นมิใช่ผู้ที่ช่อกับสามีเพราะมีชู้

(๒) ในส่วน ขอมีเคหะสถาน

- ๑, ๒, ๓, และ ๔ เหมือน การขอ มีภรรยา
- ๕ ถ้าผู้ขอ มีภรรยาแล้ว หรือ ได้ ขอ อนุญาตจะมีภรรยาอยู่แล้ว

ควร อนุญาต

๖ คนได้ คือ ไม่มีภรรยาและ ครบครบถ้วน ถ้าจะ อนุญาต
ได้ก็แต่ที่แต่เห็น ปรากฏชัดว่าเป็น ผู้มี หลักฐาน นั้น คง เป็น ผู้สมควร
ครองเรือน ได้แท้จริง และมีอายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ อย่างเข่าปี ๒๑ แล้ว

๗ เคหะสถาน ต้อง ตั้ง อยู่ใน ที่ซึ่ง เป็น หลักแหล่ง มีทาง ไป มา
ได้ โดยสะดวกพอควร

มาตรา ๓๐ เมื่อผู้บังคับบัญชา ได้ พิจารณา โดย ถ้วน ถ้วน แล้ว ถ้า
ไม่เห็น เป็นการ สมควร ด้วย ประการ ทั้ง บ่ง หรือ เพื่อเหตุหลายประการ
ก็ให้ เขียน ลง ไป ใน หนังสือ ขอ อนุญาต นั้น ว่า “ไม่ อนุญาต”

และให้ตั้งนามกำกับไว้เป็นสำคัญ แต่ถ้ามีข้อขัดข้องอยู่เพียงแต่เล็กน้อย ซึ่งเห็นว่าพอจะว่ากล่าวให้แก้ไขได้ ก็ให้เรียกตัวผู้ขออนุญาตนั้นมาชี้แจงให้เป็นที่เข้าใจ ถ้าแม่เขายอมรับรองจะแก้ไขข้อขัดข้องนั้นให้หมดไป ก็จงยอมให้โอกาสให้เขามีเวลาแก้ไข แต่ถ้าเขาไม่ยอมที่จะแก้ไขก็ให้สลักตงว่า "ไม่อนุญาต" ที่เดียว

แต่ถ้าเห็นว่าเป็นการสมควรด้วยประการทั้งปวงที่จะอนุญาต ก็ให้คำใบ้อนุญาตให้เป็นสำคัญ ตั้งนามและประทับตราตำแหน่งผู้อนุญาต ใบอนุญาตให้ทำเป็น ๓ ฉบับความค้องกัน ฉบับ ๑ ให้ผู้อนุญาตรักษาไว้ อีก ๒ ฉบับให้ส่งลงไปเป็นลำดับ จนถึงผู้บังคับบัญชา โดยตรงของผู้ขออนุญาต ให้ผู้บังคับบัญชาโดยตรงมอบใบอนุญาตทั้ง ๒ ฉบับให้แก่ผู้ขอ ให้ผู้ขอ นำใบอนุญาตไปให้แก่เจ้าพนักงานทะเบียนเพื่อเป็นพยาน ฉบับ ๑ ในเมื่อไปขอจดทะเบียน และให้เจ้าพนักงานเก็บใบอนุญาตฉบับนั้นไว้เป็นหลักฐานสืบไป อีกฉบับ ๑ ซึ่งยังเหลืออยู่กับผู้ขออนุญาตนั้น ให้ผู้ขอรักษาไว้เองเป็นสำคัญสืบไป

มาตรา ๓๑ ข้าราชการไม่ว่าชั้นใด ๆ ถ้าจะมีภรรยาเป็นชาวต่างประเทศ หรือคนในบังคับรัฐบาลต่างประเทศ ต้องได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตก่อนจึงจะมีได้ ผู้อื่นจะอนุญาตไม่ได้เป็นอันขาด

มาตรา ๓๒ ให้ตั้งเข้าใจว่า การพระราชทานหรือไม่พระราชทานพระบรมราชานุญาตแก่ผู้ที่ขอมีครอบครัวหรือเคหะสถาน ดังกล่าว

วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๔๕๗ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๓๑ หน้า ๒๙๗

แล้ว ใน มาตรา ๒๘ และ ๓๓ นั้น ไม่จำเป็นที่จะ พระราชทาน พระบรม
ราชาธิบายอย่างใด เป็นแต่พระราชทาน พระราช กระแต่ว่า “อนุญาต”
หรือ “ไม่อนุญาต” เท่านั้น

อนึ่ง ในพระราชทาน พระบรมราชาอนุญาต ซึ่งจะเป็น ส่วน พระราชทาน
ตาม มาตรา ๓๐ นั้น ให้เป็นหน้าที่ราชเลขาธิการ ส่วน พระองค์รับ พระบรม
ราชโองการ ออก ให้ตั้งนามและ ประทับ ครบตำแหน่งราชเลขาธิการส่วน
พระองค์

หมวดที่ ๗

ว่าด้วยคนโสด, คนหม้าย, และคนไม่มีเคหะสถาน

มาตรา ๓๓ ผู้ซึ่งมีได้มีภรรยาอันใดกระทำการสมรสก็ดี มีได้
มีภรรยาอันอยู่กินร่วมเคหะสถานโดยออกหน้าออกตากก็ดี ท่านว่า
เป็นคนโสด

มาตรา ๓๔ ผู้ใดซึ่งยังมีได้เจต ทะเบียนภรรยาตามที่กำหนดไว้
ในกฎนี้ท่านว่าให้ถือเขาเป็นคนโสด

มาตรา ๓๕ ผู้ใดได้มีภรรยาแล้ว แต่ได้หย่าร้างกับภรรยาแล้ว
ก็ดี หรืออยู่แยกกับภรรยาด้วยความยินยอมพร้อมใจกันก็ดี ท่าน
ว่าให้ถือเขาเป็นคนโสด

มาตรา ๓๖ ผู้ใดได้มีภรรยาแล้ว แต่ภรรยาถึงมรณภาพ และ
ยังมีได้มีภรรยาใหม่ ท่านว่าเป็นคนหม้าย

มาตรา ๓๗ ผู้ใดซึ่งมีได้มีบ้านเรือนอันตนเป็นเจ้าของ คือมี
ได้เป็นผู้ถือหนังสือสำคัญสำหรับเป็นเจ้าของที่ หรือมีได้เป็นผู้เช่า
ที่หรือเรือน หากหาใครยืมผู้อื่นเช่าอยู่ ณ ท่านว่าเป็นคนไม่มีเคหะสถาน

มาตรา ๓๘ ผู้ใด ซึ่ง ยังมีได้จัด ทะเบียนเคหะสถาน ตามที่กำหนดไว้ในกฎนี้ ท่านว่า ให้ถือเขาเป็น คน ไม่มีเคหะสถาน

มาตรา ๓๙ คนโสด และ คนไม่มีเคหะสถาน ถ้าผู้บังคับบัญชาสูงสุด เห็นสมควร จะกำหนด ให้ อยู่ประจำ ใน สถานที่ราชการ แห่งใด ๆ เพื่อสอดวกแก่หน้าที่ราชการ แห่งผู้นั้น ไซ้ ผู้นั้น จำจะต้อง อยู่ประจำเฉพาะแต่ในที่ซึ่ง ผู้บังคับบัญชา กำหนด ให้ อยู่ จะ ไปเลือก อยู่แห่งอื่นไม่ได้ นอกจากที่ จะ ได้รับอนุญาตเป็น พิเศษ ดังกล่าวไว้ใน มาตรา ๔๐

มาตรา ๔๐ คนโสด และ คนไม่มีเคหะสถาน ถ้ามีกิจจำเป็น จะต้อง ปฏิบัติ บิดา มารดา ผู้ชรา ทุพพลภาพ และ ญาติ อื่น ปฏิบัติ อื่นมิได้ ไซ้ ผู้บังคับบัญชา สูงสุด จะ อนุญาต ให้ ไป อยู่ยัง บ้าน เรือน บิดามารดา ก็ ได้

มาตรา ๔๑ คนโสด หรือคนไม่มีเคหะสถาน ซึ่ง ผู้บังคับบัญชา สูงสุด ได้กำหนด ให้ อยู่ ใน เขตที่ สถานที่ราชการ ดัง กล่าว มา แล้ว ใน

มาตรา ๓๙ นั้น ถ้าหากจะ ไป นอน ค้าง อยู่ แห่งใด นอกจากที่ ซึ่งกำหนด ให้เป็น สำนัก นั้น ถึง แม้จะ ไป แต่คืน เดียวก็ ต้อง ได้รับ อนุญาต จาก ผู้บังคับบัญชา โดยตรง ก่อน จึง จะ ไป ได้ และ ถ้าจะ ไป ค้าง เกินกว่า ๑ คืน ต้อง ได้รับ อนุญาต จาก ผู้บังคับบัญชา สูงสุด ก่อน จึง จะ ไป ได้ ห้ามมิ ให้ ไป ค้าง นอกที่ สำนัก โดย มิ ได้รับ อนุญาต เป็น อันขาด

มาตรา ๔๒ คนหม้าย ซึ่ง มีอายุ ต่ำกว่า ๓๐ ปี บริบูรณ์ ลง มา ถ้า ผู้บังคับบัญชา สูงสุด เห็นสมควร จะ กำหนด ให้ อยู่ประจำ ใน สถานที่ราชการ เพื่อสอดวก แก่หน้าที่ราชการ ก็ กำหนด ได้ และ ต้อง ปฏิบัติ เช่นเดียวกับ คนโสด ดัง ได้กล่าว มา แล้ว ใน มาตรา ๓๙, ๔๐, และ ๔๑, นั้น จึง ทุก ประการ

หมวดที่ ๘

อธิบายด้วยชั้นความผิด แยกการลงทัณฑ์

มาตรา ๔๓ ผู้ที่อยู่ในกฎนี้ อาจที่จะประพฤติผิดมากและน้อยต่างสถานกัน จึงจะได้แสดงต่อไป ในหมวดที่ ๙ แต่ในที่นี้จะได้แสดงด้วยชั้นแห่งความผิด ซึ่งมีเป็น ๓ ชั้น คือ

- ๑ ชั้น ตรีกรรม คือ เป็นความผิด อย่างหนัก
- ๒ ชั้น มัชฌิมกรรม คือ เป็นความผิด อย่าง กลาง
- ๓ ชั้น สหุกรรม คือ เป็นความผิด อย่าง เบา

มาตรา ๔๔ การลงทัณฑ์ แก่ผู้ประพฤติผิดด้วยกฎนี้ ท่านกำหนดให้มีเป็นหลายสถาน สุดแต่แต่ความหนัก และ เบาแห่งความผิด จึงจะได้แสดงต่อไป ใน หมวดที่ ๙ แต่ในที่นี้จะได้อธิบายลักษณะแห่งทัณฑ์อัน มีเป็น นานาสถาน คือ ต่อไปนี้

๑. ภาคทัณฑ์ คืองดการลงโทษไว้ครั้ง ๑ ก่อน โดยฐานภรรยา ผู้ที่สมควร จะได้รับภาคทัณฑ์ คือ ผู้ที่กระทำผิดแต่เพียงเล็กน้อยโดยความโง่เขลา มิได้มีเจตนาชั่วร้าย หรือจงใจจะฝ่าฝืนกฎนี้ และผู้ที่ได้รับภาคทัณฑ์แล้ว นับว่าเหมือนได้วางบาป หาโทษติดตัวต่อไปมิได้
๒. ติโทษ คือชี้แจง ให้ผู้ผิด เข้าใจชัดเจนว่า ตนได้กระทำความผิดเช่นนั้น ๆ ควรได้รับโทษเช่นนั้น ๆ แต่หากมีข้อควรภรรยาอยู่บ้าง อย่างนั้น ๆ จึงรอการลงโทษไว้ครั้ง ๑

แต่ถ้าต่อไป กระทบ ความผิด อีก จะต้องเอาโทษ เดิม นั้น บวก
เข้ากับโทษ ที่จะพึงต้องรับ ใหม่

๓. กัก คือ ให้ผู้ต้องโทษ อยู่ภายใน จังหวัดใด จังหวัด ๑ อัน
เป็น จังหวัด สถานที่ราชการ และ ต้อง รายงาน ตน ต่อผู้บังคับ
บัญชาโดยตรง ทุก วัน

๔. กักเงินเดือน คือ จ่ายให้เพียง ส่วน ๑ ใน ๔ หรือกึ่ง ๑ เปน
อย่าง มาก นอก นั้น ให้เจ้าพนักงาน พนงก บดัด บานผู้จ่าย
ให้ เมื่อ พ้น กำหนดโทษ แต่โทษนี้ ให้ส่ง แต่เฉพาะ คนใด
ซึ่ง ไม่ต้อง เติง ครอบ ครว้ เพื่อ บัง กั้น การ ใช้จ่าย ส่วย
ส่วย หรือ ในการ เทียว เครื่ เป็น ต้น

๕. ทัณฑ์ขกกรรม คือ ให้ทำ การงาน อัน ต้อง ออก กำตั้ง กายผิด
กว่าปรกติ แต่ทัณฑ์ขกกรรม ต้อง เล็ก ให้กระทำ การ อัน เปน
ประโยชน์ ไม่ ใช้เบ็ดเตล็ด แร่ง เปด้า ทัณฑ์ขกกรรม ใน วัน ๑
ห้ามมิให้กระทำ เกิน กว่า ๓ ชั่วโมง แต่ห้ามมิให้กระทำ
ติด ๆ กัน เกิน กว่า ๗ วัน

๖. ขัง คือ ขัง ไว้ ใน ห้อง แห่งใด แห่ง ๑ อัน เปน ที่ มั่น คง เช่น
ที่ กรม สนม พด เรือน เปน ตัวอย่าง หรือจะ ขัง ไว้ ใน ที่ ขัง
ของ กรมเอง ก็ได้ ใน ที่ ห้อง ขัง นั้น ต้อง ให้มี แสง สว่าง และ
มีทาง อากาศ เติง ได้ สดวก กับ ต้อง ให้ผู้ถูก ขัง มี เวลา ได้
ออก มา เติง นอก ห้อง ขัง วัน ละ ๑ ชั่วโมง เปน อย่าง น้อย กับ
ต้อง ให้ ได้ กิน อาหาร อิ่ม หน้า ทุก วัน วัน ละ ๒ มื้อ เปน อย่าง น้อย

๗. จำขัง คือ ขัง ด้วย แดง เครื่อง พันหุ้ม กิการ ด้วย

๘. พักราชการ คือ ต้อง ออกจากตำแหน่ง นานที่ ประจำ โดยไม่ได้รับพระราชทานเงินเดือน เบี้ยหวัดอย่างใด ๆ แต่ยังมีหนทางที่จะได้กลับเข้ารับราชการได้อีก ในกาลเบื้องหน้า
๙. คัดออกจากราชการ คือ ให้ ออกจากหน้าที่ ประจำ โดยไม่ได้รับ เบี้ยหวัด หรือ เบี้ยบำนาญ
๑๐. ถอดจากยศบรรดาศักดิ์

มาตรา ๔๕ การลงทัณฑ์จัดเป็น ๓ ประเภท ดังต่อไปนี้

ก. ประเภทครุทัณฑ์ เป็น พระราชอาญา ซึ่งจะมีพระบรมราชโองการให้ตั้งแก่ข้าราชการผู้ประพฤติผิดต่อกฎนี้ โดยสถานใดสถาน ๑ ใน ๑๐ สถาน ซึ่งกล่าวมาแล้ว ในมาตรา ๔๔ นั้น หรือเป็นโทษซึ่งศาลรับสั่งลงโทษอาญาตามบทตามกฎนี้

ข. ประเภทมัธยมทัณฑ์ เป็น อาญาสำหรับที่ผู้บังคับบัญชาสูงสุด มีอำนาจ จะกระทำ ได้แก่ผู้ที่ อยู่ในบังคับบัญชาของตน มีอยู่เป็นนานาสถาน ดังต่อไปนี้

๑. ภาคทัณฑ์

๒. ตีโทษ

๓. กัก ไม่เกินกว่า ๑ เดือน

๔. กักเงินเดือน ไม่เกินกว่า ๓ เดือน

๕. ทัณฑ์กรรม ไม่เกินกว่า ๗ วัน

๖ ขัง ไม่เกินกว่า ๑ เดือน

๗. ให้พักราชการ ไม่เกินกว่า ๖ เดือน

ถ้าผู้บังคับบัญชา มีความปรารถนา จะลงโทษแก่ผู้ใดให้ยิ่งขึ้น
ไปกว่าที่กำหนดไว้ นี้ ก็ให้ส่งคดีไปยังศาลรับสั่งเพื่อพิพากษาวาง
บทสืบไป

ค. ประเภททัณฑ์ เป็น อาญา สำหรับที่ผู้บังคับบัญชาโดย
ตรง มีอำนาจ จะกระทำ ได้แก่ผู้ที่ อยู่ใน บังคับบัญชา ของตน (คือ อธิบดี
กรมลงโทษแก่คน ในกรม ของตน) มีเป็น นานาสถาน ดังต่อไปนี้

๑. ภาคทัณฑ์

๒. ตีโทษ

๓. กัก ไม่เกินกว่า ๑๕ วัน

๔. ทัณฑ์กรรม ไม่เกินกว่า ๓ วัน

ถ้าผู้บังคับบัญชาโดยตรง มีความปรารถนา จะลงโทษแก่ผู้ใดให้
ยิ่งขึ้น ไปกว่าที่กำหนดไว้แล้วนี้ ต้อง ขออนุญาต จากผู้บังคับบัญชาสูงสุด

มาตรา ๔๖ ห้ามมิให้ผู้ใดลงอาญาแก่คน ในบังคับบัญชา ของ
ตนเกินอำนาจ ของตน ตามที่ได้กำหนดไว้ ในมาตรา ๔๕ นั้น เป็นอันขาด
ผู้มีอำนาจ ลงอาญา และผู้รับโทษ มีกำหนด เป็นลำดับ โดยละเอียด
ตั้งแจ้ง อยู่ใน ตาราง ซึ่ง แนบไว้ ณ ที่นี้ ดังต่อไปนี้

ผู้ลงทะเบียน	ข้าราชการใน	อื่น	กัก					
			กัก	กักเ				
<p>คำอธิบาย สิ่ง กระทรวง วจ</p>								
<p><u>ชั้นผู้บังคับบัญชาสูงสุด</u> ก. เลขาธิการ ๑๒ กระทรวง ๑๒</p> <p>ข. ผู้อำนวยการ กรม มหาดเล็ก</p> <p>ค. ราชเลขาธิการ</p> <p>ง. อธิบดี กรม พระคลัง ข้าง ที่</p>	<p>ก. ๑. ข้าราชการใน ๑๒ กระทรวง ๑๒ กรมพระตำรวจ</p> <p>๒. ข้าราชการในกรม ศิลปากร</p> <p>๓. ข้าราชการใน กรม ทหารรักษา ๑๒ ๑. ๒. ๓.</p> <p>ข. ๑. มหาดเล็ก ใน กรมมหาดเล็ก หลวง</p> <p>๒. มหาดเล็ก ใน โรงเรียน มหาดเล็ก หลวง</p> <p>๓. มหาดเล็ก ใน กรมชาว ที่</p> <p>๔. มหาดเล็ก ใน กรม ทรงศพ</p> <p>๕. มหาดเล็ก ใน กรม พระ อัครราช</p> <p>ค. ข้าราชการ ใน กรม เลขาธิการ</p> <p>ง. ข้าราชการ ใน กรม ๑๒ ข้าง ที่</p>		๑ เดือน	๓ เดือน	๗ วัน	๑ เดือน	ไม่ได้	
<p><u>ชั้นผู้บังคับบัญชาโดยตรง</u></p> <p>๑. อธิบดี กรมต่าง ๆ ใน กระทรวง ๑๒</p> <p>๒. กรมพระตำรวจ</p> <p>๓. ผู้บัญชาการ กรม ศิลปากร</p> <p>๔. อธิบดี กรม มหาดเล็ก</p> <p>๕. ผู้อำนวยการ โรงเรียนมหาดเล็กหลวง</p> <p>๖. อธิบดี กรม ชาว ที่</p> <p>๗. ผู้บัญชาการ กรม ทรงศพ</p> <p>๘. อธิบดี กรม พระ อัครราช</p> <p>๙. ราชเลขาธิการ ใน พระองค์</p>	<p>๑. ข้าราชการในกรม ของ ๑๒ โดยเฉพาะ</p> <p>๒. ข้าราชการใน กรม พระ ตำรวจ</p> <p>๓. ข้าราชการใน กรม ศิลปากร</p> <p>๔. มหาดเล็กใน กรมมหาดเล็ก</p> <p>๕. ครู อาจารย์ พนักงาน และ นักเรียน ใน โรงเรียน มหาดเล็ก หลวง</p> <p>๖. ก. มหาดเล็กใน กรมชาว ที่</p> <p>ข. มหาดเล็กใน กรม ทรง หลวง</p> <p>๗. ก. มหาดเล็กใน กรม ทรง หลวง</p> <p>ข. มหาดเล็กใน กรม ที่ณฑพ หลวง</p> <p>ค. มหาดเล็กใน กรม ข้าง</p> <p>๘. มหาดเล็กใน กรม พระ อัครราช และ ยานยนต์</p> <p>๙. มหาดเล็กใน กรม ๑๒ เลขาธิการ ใน พระองค์</p>	๑๕ วัน	ไม่ได้	๓ วัน	ไม่ได้	ไม่ได้		

มาตรา ๔๗ ฝ่ายผู้รับโทษ

ถ้าแม่เห็นว่าการที่ผู้บังคับ

บัญชาโดยตรง ลงโทษนั้น ไม่เป็นยุติธรรม หรือแรงเกินไปก็ได้

อนุญาตให้อุทธรณ์ถึงผู้บังคับบัญชาสูงสุดได้ การอุทธรณ์ให้เขียน

เป็นลายลักษณ์อักษร และต้องยื่นต่อผู้บังคับบัญชาสูงสุดนั้น ภายใน

๗ วัน และในระหว่างที่อุทธรณ์นี้ ให้ผู้บังคับบัญชาโดยตรง

รอการลงโทษไว้ก่อน ฝ่ายผู้บังคับบัญชาสูงสุดนั้น จะตั้งยกเรื่อง

ราวเสียหรือจะตั้งแก้ไขโทษก็ได้ แต่ห้ามมิให้เพิ่มโทษให้หนักขึ้น

เว้นแต่ที่เห็นว่าผู้บังคับบัญชาโดยตรงได้จับข้อความผิดนั้นผิดประเภท

หรือไม่ตรงกับความเป็นกรณีนี้ ก็ให้ตั้งแก้ไขไปตามความเห็นของตน

ได้ ถ้าผู้รับโทษไม่พอใจในคำวินิจฉัยแห่งผู้บังคับบัญชาสูงสุด

ก็ให้ทำฎีกาขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

พระราชทานพระบรมราชวินิจฉัย หรือจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

ให้ศาลรับตั้งกระทรวงวังพิจารณา ก็ได้แต่จะโปรด แต่ฎีกา

ต้องทูลเกล้าฯ ถวายภายในกำหนด ๑๕ วัน นับแต่วันที่ตั้งชื่อของ

ผู้บังคับบัญชาสูงสุดตกมานั้นเป็นต้นไป แต่ในระหว่างที่ยังมิได้มี

พระราชกระแสสั่งในส่วนฎีกานั้น ให้รอการลงโทษแก่ผู้ถวายฎีกา

ไว้ก่อน

มาตรา ๔๘ ถ้าผู้ลงโทษเป็นผู้บังคับบัญชาชั้นสูงสุด แม่ผู้รับ

โทษเห็นว่า การลงโทษนั้น ไม่เป็นยุติธรรม หรือแรงเกินไป อนุญาต

ให้ทุกลเกล้า ๆ ถวายฎีกาได้ และระเบียบการให้เป็นไปเช่น กล่าวมา แล้ว ใน มาตรา ๔๗ แล้ว นั้น จึง ทุก ประการ

มาตรา ๔๘ ศาสตร์รับตั้ง กระทรวง วง เป็น ศาสตร์ สูง สุด ใน พระราช ดำเนก เพราะฉะนั้น คดี ไต ซึ่ง ศาสตร์ รับ ตั้ง ได้ วินิจฉัย เต็จ ชาติ ไป แล้ว ทั้ง โจทย์ และ จำเลย จะ อุตฺรณ มี ได้ ถ้า จำเลย จะ ทุกลเกล้า ๆ ถวายฎีกา กราบ บัง คม ทูล ขอ พระ ราชทาน พระ มหากรุณา ดล หยอน ผ่อน โทษ นั้น ได้ แต่ จะ คัด คำน คำพิพากษา ไม่ได้ เป็น อัน ชาติ

มาตรา ๕๐ คำพิพากษา ศาสตร์ รับ ตั้ง ต้อง ได้ รับ พระบรมราชานุมัติ ก่อน จึง จะ บังคับ บัญชา ให้ ลง โทษ ตาม คำพิพากษา นั้น ได้

หมวดที่ ๘

ว่าด้วย การ กำหนด โทษ สำหรับ ความผิด

มาตรา ๕๑ ผู้ ไต ซึ่ง มี ครอบครวั และ เคหะสถาน อยู่ แล้ว เมื่อ ประกาศ ใช้กฎ นี้ มีได้ รับ ไป ลง ทะเบียน ภายใน กำหนด ตาม ความใน มาตรา ๑๐ แล้ว ใช้ว่า ท่าน ว่า ผู้ นั้น มี ความผิด ชั้น มัชยม กรรม ต้อง รวาง โทษ ชั้น มัชยม ทัณฑ์

มาตรา ๕๒ ผู้ ไต ที่ มี ครอบครวั หรือ เคหะสถาน ภายใน วันที่ ประกาศ ใช้กฎ นี้ มีได้ ไป จด ทะเบียน ที่ กรมคน ตั้ง กติ ภายใน เวลา ที่ กำหนด ได้ ใน มาตรา ๑๔ ท่าน ว่า ผู้ นั้น มี ความผิด เป็น ชั้น คุรุกรรม ต้อง รวาง โทษ ชั้น คุรุ ทัณฑ์

มาตรา ๕๓ ผู้ใดที่มีครอบครัว หรือ เคหะสถาน อันได้จดทะเบียนแล้ว เมื่อมีเหตุเปลี่ยนแปลง อย่างใดอย่าง ๑ ตามที่ว่าไว้ใน มาตรา ๑๕ แห่งกฎนี้ มิได้ ไปแจ้ง ความแก่เจ้าพนักงานภายใน กำหนดบักษ์หนึ่ง ท่านว่าผู้นั้น มีความผิดเป็น ชั้ นุครกรรม ต้อง รวางโทษ ชั้ นุครทัณฑ์

มาตรา ๕๔ ผู้ใดที่ยังมิได้ มีครอบครัว หรือ เคหะสถาน ของตนเอง แต่เมื่อก่อน ประกาศใช้กฎนี้ ไปมีภรรยา หรือ เคหะสถาน โดยมีได้รับ อนุญาต จากผู้บังคับบัญชา สูงสุดในกรม ของตน ก่อน ตามความใน ข้อ ๒๓ และ ๒๔ แห่งกฎนี้ ท่านว่าผู้นั้น มีความผิด ชั้ นุครกรรม ต้อง รวางโทษ ชั้ นุครทัณฑ์

๒๑๖๗

มาตรา ๕๕ ผู้ใดที่มีครอบครัว หรือ เคหะสถาน อันได้ จดทะเบียนแล้ว มีภรรยาเพิ่มเติมใหม่ อีก หรือ มีเคหะสถาน เพิ่มขึ้น อีก โดยมีได้รับ อนุญาต ตามความใน มาตรา ๒๕ กี้ดี หรือ มิได้ ไป จด ทะเบียน ภายใน กำหนด บักษ์ ๑ ตามความใน มาตรา ๑๖ กี้ดี ท่านว่าผู้นั้น มีความ ผิด เป็น ชั้ นุครกรรม ต้อง รวางโทษ ชั้ นุคร ทัณฑ์

มาตรา ๕๖ ผู้ใด บังอาจมี ภรรยา เป็น ชาว ต่าง ประเทศ หรือ คน ใน บังคับ รัฐบาด ต่าง ประเทศ ก่อน ที่ได้รับ พระราชทาน พระบรม ราชานุญาต ท่าน ว่าผู้นั้น มีความ ผิด เป็น ชั้ นุครกรรม ต้อง รวางโทษ จำชั้ ไม่ต่ำ กว่า ๑๒ เดือน

มาตรา ๕๗ คนโสดและคนไม่มีเคหะสถาน หรือคน หมายถึง ผู้
บังคับบัญชาสูงสุดได้กำหนดให้อยู่ประจำในสถานที่ราชการแห่งใด ๆ
แล้วไซ้ ไปได้กอยู่แห่งอื่นโดยมิได้รับอนุญาตพิเศษจากผู้บังคับ
บัญชาสูงสุด ท่านว่าผู้นั้นมีความผิดชั้นมัฆมกรรม ต้องรวาง
โทษชั้นมัฆมทัณฑ์

มาตรา ๕๘ คนโสดและคนไม่มีเคหะสถาน หรือคน หมายถึง ผู้
บังคับบัญชาสูงสุดได้กำหนดให้อยู่ในเขตร์สถานที่ราชการแล้วไซ้ ใ
นอนค้างอยู่แห่งอื่นโดยมิได้รับอนุญาตตั้งว่าไว้ใน มาตรา ๕๑ แห่งกฎนี้
ท่านว่าผู้นั้นมีความผิด ตกอยู่ในสถานที่ใดสถานที่หนึ่งในสองสถานที่
กล่าวคือ ถ้าไปนอนค้างอยู่แห่งอื่นเพียงคืนหนึ่ง ต้องรวางโทษชั้น
ตหุทัณฑ์ ถ้าเกินกว่า ๑ คืน ต้องรวางโทษชั้นมัฆมทัณฑ์

มาตรา ๕๙ ผู้ใดที่กล่าวความเท็จต่อเจ้าพนักงานหรือผู้บังคับบัญชา
ด้วยข้อใดข้อ ๑ อันเนื่องด้วยกฎนี้ เป็นต้นว่าผู้บังคับบัญชาถาม
ถึงเรื่องภรรยาหรือเคหะสถานของตนเองก็ดี หรือของข้าราชการผู้อื่น
ก็ดี นำความไม่จริงหรือที่ไม่รู้จักจริงมาก้าว ท่านว่าผู้นั้นกล่าวเท็จ
มีความผิดชั้นตหุกรรมหรือมัฆมกรรม ต้องรวางโทษชั้นตหุทัณฑ์
หรือมัฆมทัณฑ์ตามสมควรแก่เหตุผล

มาตรา ๖๐ ผู้ใดกระทำการอย่างใดอย่าง ๑ และการที่กระทำ
นั้นเป็นการเดิมตกฎนี้หลายบทด้วยกัน ท่านให้ใช้บทที่มีทัณฑ์หนัก
ลงโทษแก่ผู้นั้น

เล่ม ๓๑ หน้า ๓๖๘ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๔๕๗

มาตรา ๖๑ ผู้ใด กระทบความผิด หลายนก ทานว่าผู้นั้นต้อง
มีโทษ ตาม กทง ความผิด ทุก กทง

มาตรา ๖๒ ผู้ใด เติมผิด กฏนี้ ด้วย ข้อใด ข้อหนึ่ง และ เมื่อใด พน
โทษ แล้วไป กระทบความผิด ซ้ำ อีก ทานว่าผู้นั้น ไม่ เช็ด หลาบ

ผู้ใด ไม่ เช็ด หลาบ ทานว่าผู้นั้น ต้อง รับ โทษ เป็น ทวิ คุณ

ประกาศ มา ณ วันที่ ๑ สิงหาคม พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ เป็น
วันที่ ๑๓๖๐ ใน รัชกาล บัดนี้